

Nr 26.

Ankom till Riksdagens kansli den 28 mars 1911 kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om åvägbringande af utredning m. m. angående införande af en enhetlig lagstiftning rörande vård af vilsekomna.

Uti en inom Första kammaren afgifven motion, nr 3, har herr *Karl Johan Ekman* anført följande:

»Svenska kyrkans diakonistyrelse, som konstituerades genom Kungl. Maj:ts nådiga bref den 4 februari 1910, har till uppgift, bland annat, att i samarbete med präster och lekmän inom församlingarna och i samförstånd med stiftsstyrelserna verka för en rikare utveckling af församlingslivet och den kristliga kärleksverksamheten inom den svenska kyrkan.

Bland de angelägnaste och mest behjärtansvärda företag, diakonistyrelsen sålunda blifvit satt att främja, är vården af frigifna fångar, lösdrifvare, fallna kvinnor och andra vilsekomna. Diakonistyrelsen har därför också för denna sin verksamhetsgren tillsatt ett särskildt utskott, nämligen diakonistyrelsens utskott för vård af vilsekomna. Den verksamhet, detta utskott vill utöfva och främja, går ut på, bland annat, dels att söka förebygga, att de, som i sedligt afseende råkat in på farliga vägar, än ytterligare fördärfvas och slutligen falla samhället till last, och dels att söka återupprätta och åt samhället såsom nyttiga medborgare återförvärfva dem, hvilka redan råkat in i nämnda beklagansvärda belägenhet.

Det är gifvet, att denna verksamhet icke får på något sätt störande ingripa uti samhällets lagliga befogenhet att handhafva den allmänna fattigvården, behandlingen af lösdrifvare o. s. v., men att, å andra sidan, ett intimt samarbete med öfriga för statens eller kommunens räkning på

detta område verksamma organ måste äga rum. Ett sådant samarbete är i själfva verket oundgängligen nödvändigt, om ett godt och varaktigt resultat skall vinnas. Den legala fattigvården kan icke omfatta hela den vårdande och fostrande verksamhet, som erfordras för de svagas bevarande mot frestelserna, de vilsekomnas tillrättaförande, de fallnas återupprättande. Enahanda är förhållandet med den legala lösdrifvarbehandlingen. Utöfver äfven det bästa, som genom statens eller kommunernas försorg härutinnan kan åstadkommas, erfordras ett kraftigt och uthålligt arbete af mera frivillig art, buret af människokärlekens eller, ännu bättre, af den kristliga kärlekens och barmhärtighetens hänförelse. Mycket i den vägen kan åstadkommas genom frivilliga sammanslutningar och en kraftig föreningsverksamhet, men resultatet af ett på detta sätt åstadkommet arbete är ofta beroende på tillfälliga tidsströmningar eller på de ledandes personliga förmåga att väcka intresse för arbetet. Framför allt torde svårigheter uppstå att alltid finna lämpliga, för ändamålet utbildade personliga krafter för arbetets bedrivande. Af ännu större betydelse torde därför den insats vara, som den svenska kyrkan och dess diakonistyrelse nu fått sig ålagdt såsom en plikt att söka åstadkomma på ifrågavarande område. Intresset för arbetet kan icke här tänkas någonsin svika, personliga krafter stå i rikare mått till buds bland såväl präster som lekmän, af hvilka de förra, sedan kyrkan upptagit en verksamhet af denna art, måste betrakta det såsom en ämbetsplikt att i sin mån bidra till arbetets främjande. Genom de till kyrkan anslutna diakon- och diakonissanstalterna erbjudas garantier för, att för de mera kräfvande uppgifterna alltid kunna räknas för ändamålet särskildt utbildade personer. Och genom den auktoritet, kyrkan äger, vinnes ökad trygghet för, att de medel, som ställas till disposition, blifva rätt använda.

Den verksamhet, kyrkan genom sin diakonistyrelse påbörjat för vården af vilsekomna, har alltså sin gifna och fullt berättigade plats i arbetet för de elända ibland oss vid sidan om och i samband med det arbete, som för samma ändamål nedlägges af stat och kommun och af enskilda personer eller sammanslutningar.

I hvad mån dessa synpunkter komma att vinna beaktande vid utarbetandet af vår nya fattigvårds- och lösdrifvarlagstiftning är ej klart. Genom nådigt bref den 21 juni 1907 har Kungl. Maj:t åt en kommitté uppdragit »att utarbeta förslag till den förändrade lagstiftning dels angående fattigvården och dels angående lösdrifvares behandling, som må finnas erforderlig och lämplig, äfvensom till de ändrade bestämmelser i andra delar af lagstiftningen, som häraf påkallas». Då detta uppdrag gafs, existerade ej ännu svenska kyrkans diakonistyrelse och någon särskild, enhetlig och

planmässig verksamhet från kyrkans sida för vården af vilsekomna var säkerligen ej påtänkt. Af ordalagen i det kungl. brefvet tyckes framgå, att uppdraget närmast afsett endast den staten eller kommunerna såsom en plikt åliggande fattig- och lösdrifvarvården. Och någon särskild instruktion, som vidgar uppdraget därutöfver, läser icke förefinnas. Det synes därför, som om kommitténs uppdrag nu borde kompletteras med ett be- myndigande att upptaga jämväl frågan om ett planmässigt anordnande afven af den mera frivilliga vården — från såväl kyrkans som enskilda personers eller sammanslutningars sida — af frigifna fångar, lösdrifvare, fallna kvinnor och andra vilsekomna.

För vinnande af full enhetlighet synes därvid vara ändamålsenligast, att samtliga bestämmelser härutinnan sammanföras till en särskild lag eller ett särskildt komplex af lagar rörande vård af vilsekomna, i likhet med hvad som skett i fråga om vården af vanartade och i sedligt afseende försummade barn, men med de modifikationar, som betingas däraf, att den nya lagstiftningen gäller vuxna personer.

Med anledning häraf får jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, huruvida icke jämsides med den förändrade lagstiftning dels angående fattigvården och dels angående lösdrifvares behandling, som i Kungl. Maj:ts nådiga bref den 21 juni 1907 å syftas, borde åstadkommas en enhetlig lagstiftning rörande den därutöfver erforderliga, mera frivilliga vården af frigifna fångar, lösdrifvare, fallna kvinnor och andra vilsekomna, samt för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill denna utredning kan gifva anledning».

Sedermera har motionären till utskottet ingifvit en så lydande skrift:

»Utkast

till

lagstiftning angående vård af sedligt vilsekomna.

1. Föremål för ifrågavarande lagstiftning böra vara:

a) *frigifna straff- och fängelsefångar*, som äro i behof af att omhändertagas och stödjäs, under erforderlig i den blifvande lagstiftningen angifven tid efter frigifvandet;

b) *lösdrifvare* under erforderlig, i lagen utsatt tid efter det de af polismyndighet varnats eller från tvångsarbetsanstalt frigifvits;

c) *fallna kvinnor* under erforderlig, i lagen utsatt tid efter det var-

ning eller annan disciplinär åtgärd från myndighets sida mot dem vidtagits.

Angående behandling af *alkoholister* föreligger särskildt lagförslag, utarbetadt af fattigvårdslagstiftningskommittén, hvarför denna kategori af sedligt vilsekomna här förbigås.

2. I hvarje kommun bör finnas en nämnd för vård af sedligt vilsekomna, hvilken det skall åligga att, i enlighet med bestämmelserna i den blifvande lagstiftningen, taga vård om sådana i mom. I omförmälda personer, som vistas inom kommunen. Där behof af *särskild* nämnd ej föreligger, skall det åligga kyrkorådet att fungera såsom sådan. Å plats, där styrelse för fångvårds- eller skyddsförening har sitt säte, torde sådan styrelse kunna träda i stället för den ifrågasatta nämnden.

3. I fall af behof skall nämnden äga att för utöfvande af sin verksamhet indela kommunen i kretsar och att för hvarje sådan till sitt biträde utse kretsombud antingen bland sina egna ledamöter eller ock bland andra män eller kvinnor, hvilka nitälska för de sedligt vilsekomnas räddning.

4. Sedan nämnden genom vederbörande fängelse- eller polismyndighet eller på annat i lagen angifvet sätt erhållit kännedom om förhållande, som påkallar dess inskridande, bör nämnden uppdraga åt någon af sina ledamöter eller åt kretsombud eller annan lämplig person — och bland dessa företrädesvis inom församlingen anställd, för ändamålet utbildad diakon eller diakonissa — att närmare underrätta sig om den till nämndens omsorg anbefalldes lefnadsförhållanden och uppförande, förskaffa honom den tillfälliga hjälp, hvaraf han kan vara i behof, samt söka befordra hans återförande till ett ordentligt och gagneligt lif genom lämpliga anordningar, som kunna genomföras utan utöfvande af tvång, såsom genom att

bereda honom tjänst eller anställning hos lämplig person;

underlätta för honom anskaffandet af nödiga arbetsredskap eller annat sådant, som han för utförande af yrke eller näring behöfver;

förmå honom att, för undvikande af frestelse till brott, lättja, sedelöshet eller alkoholmissbruk, ändra verksamhet eller vistelseort;

förmå honom att, då så är nödvändigt, söka vård å anstalt för vård af sedligt vilsekomna.

5. I fråga om frigifven fånge torde böra föreskrifvas, att såväl den del af hans arbetsförtjänst, som vid frigifningen må tillhandahållas honom, som äfven postsparbanksbok, hvarå arbetsförtjänsten i öfrigt är insatt, skall öfversändas antingen till nämnden i den kommun, dit han efter frigifvandet försändes, eller till därstädes verkande fångvårds- eller skyddsförening (i Stockholm fångvårdsstyrelsens byrå för frigifna) för att genom

nämndens eller föreningens (byråns) försorg komma honom till godo på sådant sätt, att garanti vinnes mot medlens omedelbara förlösande af den frigifne.

6. I mom. 1 afsedd person, som antagit erbjudet arbete eller frivilligt mottagit tillrädd anstaltsvård, på sätt i mom. 4 sägs, skall i allmänhet vara förpliktad att viss tid kvarstanna vid arbetet eller anstalten vid äfventyr, om arbetet öfvergifves eller anstaltsvården egenvilligt afbrytes, af hämtning eller annan lämplig påföljd.

7. Visa sig förutnämnda åtgärder fruktlösa, bör i vissa fall internering å vårdanstalt kunna af polismyndighet föreskrifvas, vid äfventyr att vederbörande eljest behandlas enligt lösdrijfvarlag.

8. Vårdanstalterna böra vara *dels* smärre *upptagningsanstalter* för beredande af tillfällig hjälp — särskildt i de större städerna men äfven i andra kommuner, där behof däraf kan yppas — och *dels* mera *centrala vårdanstalter* för större områden, exempelvis landstingsområdena, där mera varaktig vård och fostran kan beredas.

9. Någon bestämd förpliktelse för stat eller kommun att uppföra och bekosta dessa vårdanstalter bör ej föreskrifvas, utan torde de böra åstadkommas hufvudsakligen på frivillighetens väg, om så behöfves med bidrag från stat och kommun. Afgifterna för anstaltsvården böra bekostas i första rummet af den vårdade själf, om han har tillgångar därtill, men eljest af vederbörande fattigvårdssamhälle eller medelst frivilligt insamlade medel.

10. Den nu föreslagna lagstiftningen bör i möjligaste mån så anordnas, att förfaringssättet icke får karaktären af polisförfarande, utan af fritt erbjuden och fritt mottagen hjälp.

Stockholm den 30 januari 1911.

K. J. Ekman.»

Af förestående af motionären uppgjorda utkast till lagstiftning angående vård af de af motionären afsedda sedligt vilsekomna — frigifna fångar, lösdrijfvere och fallna kvinnor — framgår, att enligt motionärens mening vården af dem inom hvarje kommun skulle åläggas kyrkorådet eller, om så erfordrades, öfverlämnas till en särskild inom kommunen för ändamålet utsedd nämnd. Kyrkorådet eller nämnden skulle först söka

Utskottets
yttrande.

att genom lämpliga anordningar på frivillighetens väg befordra den vilsekomna till ett ordentligt och gagneligt lif. Under vissa angifna förutsättningar borde den vilsekomna genom föreskrift af polismyndighet kunna interneras å anstalt vid äfventyr att eljest hemfalla under lösdrifvarlagen. Enligt motionärens åsikt borde den sålunda åskade lagstiftningen genomföras jämsides med pågående revision af fattigvårds- och lösdrifvarlagstiftningen.

I mån af en stigande utveckling hafva de kraf blifvit allt större, som ställts på staten och samhället för tillgodoseende af sådana viktiga sociala uppgifter, som här blifvit af motionären berörda. Betydelsen af samhällets ingripande för åstadkommande af ett allt mer förbättradt sakernas tillstånd i detta afseende har sålunda länge varit erkänd; och hvad nu är i fråga är utan tvifvel ett synnerligen viktigt föremål för praktisk samhällspolitik. Därför måste också från samhällets synpunkt med tillfredsställelse hälsas hvarje nytt initiativ, som härutinnan kan verka vägledande och fruktbringande.

Hvad angår det nu af motionären framställda förslaget, lider detsamma dock enligt utskottets mening af brister, som göra detsamma mindre väl lämpadt för att omsättas i verklighet.

Vid sidan af de allmänna fattigvårdsstyrelserna verka som bekant inom hvarje kommun för närvarande särskilda styrelser för vanartade och i sedligt afseende försummade barns och för fosterbarns vård, hvar med sina särskilda uppgifter. De förra utgöras, där ej särskild barnavårdsnämnd finnes, i regel af skolråden, och de senare af hälsovårdsnämnderna eller, där sådana ej finnas, af kommunalnämnderna.

För anskaffande af arbetsanställningar i fall af behof verka de kommunala arbetsförmedlingsanstalterna.

Enligt 1906 års lag angående villkorligt frigifna skola dessa stå under tillsyn af särskilda tillsyningsmän. En närmare utveckling af denna institution, likasom äfven anordnande af tillsyn i någon form af villkorligt dömda, har af Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t den 25 april 1908 ifrågasatts; därvid har man i fråga om formen för tillsynen tänkt sig ett ytterligare utbyggande på den redan genom 1906 års lagstiftning lagda grunden.

För understödjande af frigifna fångar finnas numera skyddsföreningar i 22 af rikets länsresidensstäder. För att genom samarbete med de lokala fångvårdssällskapen understödja dessa sammanslutningar i deras verksamhet har inrättats Centralföreningen till stöd för frigifna. Vidare har nyligen under namnet Skyddsvärnet konstituerats Svenska fattigvårdsförbun-

dets afdelning för räddningsarbete. Skyddsvärnet har till ändamål att verka för främjande af det allmänna och enskilda räddningsarbetet bland frigifna fångar, villkorligt dömda, lösdrivvare, alkoholister, prostituerade och i liknande afseenden hjälpbehöfvande. Till Skyddsvärnet hafva bland andra nästan samtliga landets fängvårdsföreningar anslutit sig. Skyddshem för vård af fallna kvinnor äro inrättade i flera orter. Samtliga de nämnda jämte flera likartade sammanslutningar och inrättningar söka på frivillighetens väg nå af dem eftersträfvade mål.

Någon annan väg än frivillighetens lär ej heller den af Kungl. Maj:t förlidit år konstituerade Svenska kyrkans diakonistyrelse kunna gå äfven i den verksamhet, som den, enligt hvad motionären upplyser, genom ett arbetsutskott begynt för omhändertagande af de afsedda vilsekomna.

Att de olika sträfvanden på ifrågavarande område, som gjort sig gällande, i någon form blifva i organisatoriskt afseende sammanförda, hvilket torde vara motionärens hufvudsyfte, är visserligen af stor vikt. Men utskottet kan icke se, huru detta skulle låta sig göra utan inträng på den frihet, som bäst främjar ifrågavarande sträfvanden.

Hvad de särskilda kommunerna angår skulle det enligt utskottets uppfattning icke låta sig göra att enhetligt samla alla de af motionären afsedda mångskiftande och kräfvande uppgifterna i en styrelses hand. I hvarje fall torde i allmänhet kyrkoråden icke äga de härför nödiga förutsättningarna. Å andra sidan skulle det väcka viss betänklighet att vid sidan af de förut omförmälda redan bestående, från kyrkoråden alldeles fristående kommunala styrelser och nämnder, som redan äro verksamma, inrätta ytterligare sådana med nu ifrågasatta vidtomfattande uppgifter.

Vidkommande den af motionären förordade metod, som borde gälla för kyrkorådets eller de inrättade särskilda nämndernas verksamhet i ifrågavarande afseende, vill utskottet erinra om åtskillnaden mellan det arbete i förevarande syfte, som riktar sig på barn och minderåriga, och det, som skall ha vuxna personer till sitt föremål. I förra fallet kunna och måste, såsom också sker af de af motionären såsom mönster särskildt framhållna barnavårdsnämnderna, tvångsätgärder tillgripas för nående af det erforderliga resultatet. I senare fallet synes, såsom erfarenheten också nogsamt lär hafva visat, arbetet böra inriktas på att genom inverkan på frivillighetens väg nå det i hvarje fall sökta målet. Genom tillgripande af sådana tvångsätgärder, som de af motionären ifrågasatta, skulle enligt utskottets mening vinnandet af detta mål försvåras. Och om den verksamhet i det ifrågavarande afseendet, som nu i stor omfattning på fri-

villighetens väg bedrifves, inordnades under tvingande och reglementerande band, skulle den enskilde lätt blifva misstrogen mot densamma. Ett arbete, som i främsta rummet måste bygga på fullt förtroende från deras sida, hvilkas intresse däraf beröres, skulle sålunda kunna blifva utan frukt.

På grund af hvad utskottet sålunda anfört, får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte föranleda någon
Riksdagens åtgärd.

Stockholm den 28 mars 1911.

På lagutskottets vägnar:

ERNST HÅKANSON.

Herrar *Söderbergh* och *Lindhagen* hafva anhållit få antecknadt, att de icke deltagit i behandlingen af detta ärende inom utskottet.
